

Марина ГРИНИШИНА,
завідувач відділу проблем театру та музичної культури ІПСМ НАМ України,
д-р мистецтвознав., старш. наук. співроб.

СУЧАСНИЙ ТЕАТР У НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ: ПОШУКИ СЕМАНТИЧНОЇ ТОТОЖНОСТІ

Це може видатися дивним, але у нинішній науці про театр не існує усталеного визначення «сучасного» в його співвідношенні з «театральним мистецтвом». Принаймні, ця дефініція не міститься ні у «Словнику театру» П. Паві (Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2006), ні у «Театральньо-драматичному словнику ХХ століття» А. Баканурського та В. Корнієнка (К., «Знання України», 2009), ні у «Лексиконі» О. Клековкіна (К., «Фенікс», 2012). Безумовно, всі зазначені вище науковці використовують це поняття, як то кажуть, до діла й у пору, але як щось, апріорі зрозуміле, що не потребує ні визначень, ні уточнень.

Як на мене, ця професійна необов'язковість, а, можливо, зарозумілість, мовляв, хай, приміром, мистецтвознавці хоч скричаться, намагаючись встановити, що таке «сучасне» образотворче мистецтво, і які смислові, змістовні та часові аспекти включає це поняття, призводить не лише до термінологічної плутанини у театрознавчих дописах, а й до аберації зору у теоретиків, критиків та практиків стосовно нинішньої театральної ситуації.

Насамперед відбувається елементарна підміна понять, бо, як правило, «сучасним» вважається театр, що твориться на очах «сучасників». Між тим, насправду, таким є театр, який у виставах відображає сучасну реальність, тобто репрезентує сьогодення. При цьому, йдеться не про горезвісну «актуальність» вистави, але про її розв'язання у сучасному дусі.

Зазначимо ще один принциповий момент: репрезентувати способи вирішення злободенного конфлікту може тільки так само сучасна і обов'язково «своя» п'єса. Сьогоднішній стан справ у царині української драматургії —

окреме питання, для якого тут бракує місця, скажемо лише, що п'єс, гідних сцени, в Україні вкрай бракує.

Ми також не говоритимемо про сучасні сценічні технології, які б дали підстави для відповідного визначення мистецького продукту, бо, зрештою, все зведеться, по-перше, до питання жанрових мікстів, які насправді обертаються на жанрову невизначеність, по-друге, до використання кіно та медіа-проекцій, що за останні роки стали, сказати б, загальним місцем будь-яких розмов про «сучасний» театр.

Так само потребує визначення широковживане сьогодні у вітчизняному театрознавстві поняття «сучасного національного контексту». Мабуть, щодо українського театру зацентувати варто знову-таки «сучасний» аспект цього комплексного поняття. А для інонаціонального? Тобто для нині діючих російських, польського, угорського, кримськотатарського, циганського театрів. Якщо, як пропонує дехто з колег, визначати їхній національний контекст за мовною ознакою, тоді ним стане російська, польська, угорська, татарська тощо культура, що є вмістом відповідної мови. Абсурд? Ні, презентація реальності.

Отже, ще раз наголосимо: точне визначення параметрів та ознак «сучасного» стосовно сценічної практики та її суспільного, національного, естетичного довкілля потрібне, перш за все, для ясного і неупередженого розуміння самого театрального мистецтва та встановлення критеріїв театрознавчої оцінки сценічного продукту.